

IOAN MARAMUREȘENI

REVISTA DE CULTURA

CUPRINSUL:

Articole și proză:

NICOLAE BOGDAN: *Decentralizare literară*; EUGEN RELGIS: *Gânduri pentru oameni și pentru fiul meu*; ION PAS: *Figănușul*; OTILIA GHIBU: *Martie*; FRANCISCA PAUL: *Prin mătasa genelor*; SCULPTORUL ȘTEFĂNESCU: *Antoine Bourdelle*; GEORGE DORUL-DUMITRESCU: *Egor Siusin* trad. după A. CEHOV; T. ULMU: *Pus'iu*; G. AIDA: *Divulgări*; G. BALGIU: *Petale de iubire*; ION MEHEDINȚEANU: *O femeie tușia pe străzi...*; IOZIF MIHAI: *Panași Istrati*.

Versuri:

GEORGE SILVIU: *Singur*; D. IOV: *Carte Postală*; GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU: *Hoardele*; NINA VÊJA: *Primăvară*; DEM. BASSARABEANU: *Stanțe*; C. ZANCU: *In grădină*; GR. VÊJA: *Legendă antică*.

Fulguri:

Turneul Bulfinsky; „*Făt-Frumos*” DE HORIA FURTUNĂ: *Aspecte Maramureșene*; *Cuvinte despre cărți*: „*Lumea celor necăjiți*” DE ION PAS.

Revista cărților:

Românești: M. SADOVEANU: *Oameni din Lună*; VICTOR EFTIMIU: *Poe-mele Singurătății*; EMIL DORIAN: *In preajma Serii*. Străine: HAN RYNER: *Banville d'Hostel*; *Diferite cărți din editura „LES CONTEMPORAINES”*.

Revista revistelor:

Românești: „*Omul Liber*”, „*Societatea de mâine*”, „*Clipa*”, „*Adevărul Literar și Artistic*”, „*Cuvântul Liber*”, „*Convorbiri Literare*”, „*Slove*”. Străine: „*Les Nouvelles Littéraires*”, „*Europe*”.

ICOANE MARAMUREȘENE

REVISTA DE CULTURA — APARE LUNAR

Redactor: GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU Redacția și Administrația: Str. TUDOR VLADIMIRESCU No. 22

DESCENTRALIZAREA LITERARĂ!

E cert că blazarea nu se împacă decât cu sufilele celor ce au încercat să lupte în marile orașe; provincialilor le e cu desăvârșire necunoscută. Din această pricină, contingentul de învingători din marile capitale ale lumii îl dau acei percheroni adorabili prin naivitate, ce au văzut strălucind soarele pentru prima oară deasupra liniștitelor grădini, dintr'un orașel de reședință. Când se deprind a cugeta, marile celebrități ce stăpânesc actualitatea, în mintea lor se asemeșc cu magnificii locuitori ai Olimpului, iar acele grozave „cetăți tentaculare“ le privesc cu un respect care egalează cel puțin pe cel nutrit de musulmanii din Alger pentru Mecca. E firesc deci ca pumnii lor să fie tari și inimile elastice. Câte nădejdi, și cât entuziasm cheltuesc ei pentru ridicarea și susținerea unei reviste literare, de pildă, care are eroica menire de a vesti lumii și capitalei mai cu seamă, că sufletul lor e de aci înainte vednic de a plâs-mui! Puteți vedea în acele pagini duioșie, revoltă, sentimente varii și chiar talent (da talent, domnilor depozitari de glorie). Însă Capitala e mai puțin sentimentală și insistențelor naive și curajoase totodată, speranțelor fără frâu a tinerilor cărturari dela țară, opune zidul nerușinării și indiferențelor sale.

Cum s'ar putea să fie altfel, mai ales astăzi, când Capitala (și nu numai a țării noastre) s'a transformat în burță — din cap ce era. O burță robustă, diformă și urât mirositoare, capabilă să mistue nu numai carnea, pâinea și vinul provinciei, ci și sufletul ei cu nădejdi și cu entuziasm cu tot, cu atât mai mult cu cât acest suflet e concentrat și redus la minimum între paginile unei reviste.

Nu suntem pesimiști și nu punem mare temei pe aceste trecătoare împietăți către ale simțirii și conștiinții. Și tocmai de aceea ne credem îndreptățiți a ne adresa către toți necunoscuții prieteni din provincie, care s'au hotărât să vină în ajutorul fraților mai slabi de duh cu ceea ce vârful condeiului le va smulge din minte și din inimă.

Ne adresăm lor, deoarece entuziasmul românului e în durată invers proporțional cu puterea cu care izbucnește și vrem să-i înzestram cu pavăză împotriva decepției și scepticismului.

Scriitorul care cu adevărat dorește să merite numele acesta, trebuie să se obișnuiască cu gândul sacrificiului permanent pentru cei mai nevolnici de cât dânsul. Să nu uite că dascăl bun e numai acela care știe și poate să fie totdeauna elev sâr-

guincios și pentru aceia va trebui ca prin sforțări și prin lupte neîncetate cu sine însuș, să birue dobitocul ce se adăpostește în fiecare din noi. Și dacă e adevărat că umanitate superioară înseamnă simțire, gândire și voință bine organizată, în legătură armonică una cu alta, — lucru ce pentru orice om cu bun simț nu mai prezintă nici o în-doială — el să se ostenească a înrupe într'o pildă vie facultățile de mai sus. Tot aurul continentelor, toate hârțile de bancă din lume, nu prețuesc cât o jumătate de duzină de asemenea exemplare. Căci adevăr grăesc vouă fraților întru entuziasm și năzuinți: Nu mai e departe vremea când fiara multi-cefală, ghiftuită de hrană, de nedreptăți, lașitate, perversiuni și răutate, își va pune miriadele de ochi și de antene în mișcare spre a descoperi în mulțimea nesfârșită de slufenii fizice și sufletești, modelele demne de imitat.

Mai aveți, cu toate acestea, răgazul să învățați a nu aștepta și a nu cere nimic dela altul, ci a vă crea tot ce aveți nevoie, în afară de experiență. Mai aveți răgazul de a vă comprima patimele și a vă largi orizontul simțirii și cunoștințelor, de a opera prin urmare cu voi înșivă transformarea la care visați să supuneți și pe ceilalți

Cărturarilor capitalelor, parazitari în imediata vecinătate a sacului cu arginți al stăpânirii, foarte milostivă în a îngrășa cu diurne și subvenții pe toți bețivii de pathos și desertăciune, întorc mulțimii spatele pe care stă scris cu litere de-o șchioapă: Viața e fadă și nu merită a fi trăită! sau: Iluzii numai cei proști mai pot nutri. Și revistele umile din provincie, ce respiră speranță și sănătate din fiecare pagină nu pot asvârli un lînțoliu peste primejdiioasa scepticomanie a sifiliticilor geniali din Capitală, pentru că aceia sunt marii maestrii ai pozei și ai sentințelor definitive.

Va izbândi spiritul creator și bunul simț, numai cu acei ce vor avea curajul să izbească cu călcăiul în bucle nesimțitoare ce împodobesc fălcile falșilor oracoli și vor porni apoi cu încredere în cuvântul scris și vorbit pentru a purifica și înfrumuseța. Aceia va trebui să știe că întocmai ca odinioară proorocilor, astăzi sarcina scriitorului e de a călăuzi dibuirile celor mulți, acelor ce nu greșesc din răutate ci din neștiință și nevolnicie.

De veți ajunge voi provincialilor să vă faceți un titlu de glorie din devoțiunea pentru voi înșivă pentru a fi folositori tuturor, vă vom socoti sarea pământului.

GANDURI PENTRU OAMENI ȘI PENTRU FIUL MEU

1 Ianuarie 1924

Nici sfârșit, nici început! nici eri, nici mâine! Astăzi nu e ziua când se adaugă o creștătură pe trunchiul vremelniceii, înfipt în noaptea fatalităților pământene și avântat, cu ramurile nădejilor, spre cerul fericiților neajunse. Nu! azi pătrund în mine, în nesfârșirea vieții pure; azi evadez din carcera mea de carne, ca să-mi cunosc eternitatea. Și o văd în tine, fiul meu abia născut, care dormi în leagănul imaculat, — biruință plâsmuită din suferință și iubire.

2 Ianuarie

Gândul bun și adevărat germinează în vălmășagul ostenețelor și năzuințelor de fiecare zi. El se parguește în răgazul meditației și, la miezul nopții, se desprinde ca fructul ce cade la pământ ca să înoiască rodnicia.

3 Ianuarie

„Pâinea noastră cea de toate zilele“... Dacă pâinea ar fi făcută în formă de sfinx, purtând o etichetă cu aceeași întrebare: Cum ți-ai câștigat această pâine? — mulți, foarte mulți nu vor mai putea s'o mănânce cu conștiința liniștită — și nici măcar cu poftă.

4 Ianuarie

Singurătate! — te caut printre oameni și te găsesc cu mii de figuri tragice sau brutale; — te caut în natură și ești un haos de forțe oarbe, devorante; — te caut în mine însumi și te găsesc unică, senină, dominantă, ca Dumnezeu peste lume.

5 Ianuarie

Cea mai periculoasă dintre vanități este: vanitatea de a fi bun. O spunem și celor modești, căci modestia e uneori un mijloc excelent de a ne ascunde defectele.

6 Ianuarie

Iată prima poveste, fiule, pe care o vei înțelege când vei fi mare:

— Un bogătaș împrumută bani unui poet bolnav, cu condiția ca, dacă poetul moare înainte de a-și plăti datoria, să-i lase toată averea sa.

Și, înadevăr, după moartea poetului, „binefăcătorul“ cu pânțele mare și case de fier, primi un kilogram de creier și o inimă sfâșiată.

EUGEN RELGIS

SINGUR...

Liniște pe care n'o înțeleg
și de care mi-e teamă...
împerezimi care nu te-alungă, nu te chiamă, —
o singură apă cerul întreg...

Nimeni nu-mi spune
pentru ce toate sfioase au tăcut...
blocuri de tăcere, grele, s'au desjăcut
în adâncuri în care inima mea apune...

Rece sub soare imobil —
singur pe'ntinderi fără zări —
de nicăeri așteptatele chemări, —
și plâng îndurerat, ca un copil...

GEORGE SILVIU

CARTE POSTALĂ

Liuba

De-atâția ani neîncetat te cânt
Și nu e floare'n primăveri drept care
Să nu te-asemuesc — tu însăși floare
Cum nu mai este alta pe pământ.

Și-atâtea lacrimi pentru tine am strâns
Căși fi putut un râu să fac din plâns...
Dar le-am zăgăzuit ca un avar
În drumul tău, când vii, să le presar.

Dă-mi mângâierea că m'ai priceput
Că'n inimă ți-am deșteptat o strună
Cu lacrimi și cu cântece 'npreună:
Ș'ntinde-mi macul gurii să-l sărut...

D. IOV

ȚIGĂNUȘUL

Prietenia noastră a durat patru luni și s'a sfârșit grosolan și prosteste. Mic, un pumn numai, îmbrăcat zdrențuros, cu fața searbădă și cu privirea ștearsă, — el era icoana adevăratei mizerii.

Fugea după vagonetele de tramvai cântând din vioara-i scorojită cântece de mahala. În colțul străzii Romană tramvaiul așteaptă întotdeauna pe cel din direcția opusă. Calul societății de tramvai picotează sfârșit de oboseală, vizitiul face ochi

dulci unei ungueroicuțe iar pasagerii moțae pe bănci cu un jurnal în mână.

Brusc, un sunet strident izbea urechea tuturor. Țigănușul de doisprezece ani își făcea apariția. Cânta repede, făcând încontinuu înconjurul vagonetului:

Pe loc, bărbate, pe loc,
Să mai bag un lemn în foc...

Cei de pe bănci căscau plictisiți, se întindeau

pe spate și duceau alene mâna la buzunarul vestei. Un gologan zornăia pe pavaj și un moment cântecul amuțea.

Câtva timp țigănușul mă plictisise. Dar figura-i firavă și ochii de o inteligență precoce, nespuse de triste și mereu umezi au sfârșit prin a mă îndulși.

Mănuia arcușul cu dibăcia caracteristică artiștilor țigani.

Intr-o zi i-am aruncat un gologan de nichel și, cum vagonetul se oprise ca de obicei, iar celălalt întârzia să vină, am prins să-l cercetez :

- Cum te cheamă pe tine ?
- Radu, boerule, da taica îmi zice Răducu.
- Și câți ani ai tu, măi Răducule ?
- Opt, merg pă nouă, sârur' mâna.
- Și ce ai să te faci tu ?
- Eu ? Lăutar !
- Câștigi mult pe-aici, ziua ?
- Un franc, un franc jumate, conașule...
- Dar ce faci tu cu banii ? Te văd zdrențuros.

Nu cumva li prăpădești la rișcă.

Zămbi trist :

Nu, zău, să mor dacă li dau la rișcă. Mi-i ia taica pe toți...

Pe urmă am aflat. Țiganul cel bătrân e salahor la o bina care se construște la numărul 30. E bețiv și dă pe beregată tot ce câștigă el. Bea și gologanii lui Radu. În afară de asta, li trage și o bătaie și-l pure pe goană.

Povestea, cum vedeți, e duioasă. Pe atunci scriam la o revistă pentru copii și găsisem un subiect drăguț pentru o istorioară morală. Aleargă cu capul gol prin căldura cea mare, își frige tălpile de asfaltul încins, își amorțește mâna pe arcuș. Îndură câte odată și sfârșul biciului vreunui vizitiiu hain, — și tot el păgubaș.

Schița ar fi avut un dram de nostimadă și o lacrimă discretă. Îmi pare că am și scris-o cândva.

— Tu ai mamă, Răducule ? l'am întrebat odată. Țiganul m'a privit cu tristeță :

— A, nu, boerule... Mi-a murit de mult... Ea era bună, săraca, da taica o bătea mereu și... d'ăia s'a dus...

Amănunte din viața sa tot Răducu mi-a dat. Taica se îmbată și iarna, — că găsește parale, — dar el suferă mult. Umbliă neîmbrăcat pe străzi și cântă. Și iarna e frig și nu scoate mai nici un ban. Cine să li asculte cântul ? Și'n odaie nu-i foc și Răducu se culcă înghețat și pune pe el toate țealele casei, — da tot e frig. Și-afară vântul urlă, urlă, prieteni, de-ți înfioară carnea... Săraca mama lui !

— Nu mai plânge, măi Răducule. Taci. Are să treacă timpul, tu ai să te faci mare, ai să cânti la boeri și ai să câștigi parale... Și atunci, băiatule, n'ai să mai suferi.

Răducu plângea încet și trist.

— Da, boerule, dar până-atunci ?

Pentru că nu aveam ce-i răspunde, tăcui.

* * *

S'a răcit timpul. De vre o săptămână plouă în șir. Arborii s'au golit de frunze căci e toamnă, târziu, și în curând va cădea zăpada.

Răducu nu se mai ivește pe lângă vagonetele de tramvai cu vioara lui scorojită. Binaua la care muncește țiganul cel bătrân e aproape terminată. Pe Răducu nu l'am mai văzut de când s'a stricat vremea. Poate o li răcit.

Mă învățasem așa de mult cu el încât acum eram nespuse de trist. Bietul lăutar îmi devenise drag căci necazurile pe cari le povestea cu glas așa duios mă pătrundeau adânc.

Intr-o zi n'am mai putut să rabd și m'am coborât a curbă din tramvai. Nu, trebuie să văd ce face Radu, puilul de bogdaproste cu fața gălbejită și cu ochi de migdală. E prietenul meu, doară, de o vară întreagă.

Am intrat în clădirea cea nouă de curând ten-cuită.

Tatăl lui Răducu nu se afla acolo. Un salahor mi-a spus cu vocea trăgănată :

— E plecat la spital...

M'a fulgerat un gând :

— li e bolnav băiatul ?

— Aș, i-a murit de friguri ..

Din văzduh burnițau într'una stropi înghețați de ploaie. Castanii de pe drum fremătau jalnic, și-un câine hămăia.

Nu știu cum am plecat de acolo. Și nu știu cum, pe stradă, loviam toți trecătorii, grozav de neatent. Dar eram atunci așa de întristat și mă cuprinsese o imensă revoltă în contra acestei orânduiri meschine, îmi era atât de mult necaz pe lucruri și pe oameni că aș fi fost în stare să gesticulez ca un nebun și să strâng de gât lumea întreagă.

...Răducu a murit. Țiganul lăutar de doisprezece ani, cu feța palidă și ochii delicați s'a prăpădit de friguri într'un pat de spital. Ploile reci i-au curmat firul vieții. De ar fi avut și el, cum au atâția alții, o haină mai bună, o gheată care să-i acopere piciorul ce trepăda atât, o mamă, — oh, mai ales, o mamă ! — care să li mângăie și să i schimbe țealele ude, nu s'ar fi prăpădit. De trăia, cine știe, poate ar fi ajuns și el timpuri mai bune...

— Da, boerule, dar până-atunci ?

...Răducu grăise acestea odată. Și vorbele lui conțineau cea mai dureroasă dintre întrebări.

ION PAS

H O A R D E L E

(C R O N I C A)

Tremură pământul, cerul se cutremură.
Tunete și tropote, fulgere de ură —
Soarele își leagă rânile cu sărențe,
Lacrîma luminii, sânge e și flacări...
Cerul se cutremură, tremură pământul,
Vijelia oarbă i-a înfapt în creștet
Steagurile morții...

In lumina tortii,
Străjile — pe dealuri — au sburat cuvântul:
„Spre culmile Sarmei, spre culmi!”
„Spre Tyras, e cerul de smoală...”

Șoapta amuțește.

Tropotul copitelor vântură ogoarele.
Care cu bejenii, pulbere și sânge,
Sânii de fecioară flamură în sulii,
Țestele potire —
Și se prind în horă flăcările negre.

Galbenă de spaimă, noaptea înmormântă
Clipele, în unia lacului de sânge.
Tremură în zare palidul Luceafăr...
Ca o mamă b'ândă plânge Aurora,
Plânge și presară
Flori, în cimitirul mortului pământ...

Corbii sunt în praznic.

De pe fruntea arsă-a stâncilor stinghere
Lunecă în vale;
Mut ca desnădejdea celor ce'l așteaptă
Își târăște umbra frântă prin desișuri]
Și cu palma streasînă —
Prima din iscoade
Sboară cu privirea dincolo de sare...

Liniste de moarte. Corbii sunt în praznic.

De pe culmi. coboară zdrențele duverii.

GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU

M A R T I E

Aburea gârla de căldura neașteptată a soarelui.
Străzile se învăluiseră în ceva ireal ca o ceață
foarte subțire și aurie.

Zăpada, atât cât mai rămăsese prinsă de gardu-
rile umede, de ramurile negre, de potecile fume-
gânde ale Cișmigiuului, aveau tristeți de oboesală.

O neliniște desnădăjduită, o dorință de moarte,
de distrugere, se ridica din lungul front al geamu-
rilor, de pe strada largă și oarecum goală.

Ducând înaintea ei căruciorul lăcuit cu alb, gu-
vernanta privea dusă, când la copilul, ce dormita
moleșit de soare și căldură între cuverturile albe,
când la cerul alburii, șters, prins în copca de aur
a dimineții neurastenizată de primăvară.

Pășea încet, automat, obosit, cu trupul plecat
înainte, cu mâinile, după care scosese mânușile,
răcorite de aerul fraged ca obrazul copilului.

Tristă, fără de'nțeleș și fără gânduri.

Lumina curgea împrejurul ei, arzându i în spate
paltonul învechit.

Ceva o trăgea pământului, o pironea câteodată
locului, cu ochii nelămuriți sub umbra pălăriei și
a pânzei de lacrimi.

Ducea înaintea ei căruciorul de lac alb și se
vedea bătrână, bătrână de tot și sfârșită.

Se vede fără început și fără sfârșit, toată exi-
stența ei immobilizată în clipa de față.

Nu avea nici amintiri, nici elanuri.

Stăruia în lăncezeala asta, ca într'o agonie fără
conștiință, nesimțind nici destrămarea vieții, nici
apropierea morții.

Se pomenise așa — ca acum — ducând înaintea

ei căruciorul alb, potopit de soare, mirosind a rufe
proaspăt spălate.

Nu umblase niciodată altfel, decât așa rar și
greu, cu ochii fierbinți și mâinile răcorite.

Nu văzuse niciodată altceva, decât capul copi-
lului, cu obrajii trandafirii și ochii închiși.

Nu cunoscuse decât clipa de acum.

Altă dată mai fusese altceva, altfel?

Nu se mărginea totul la pomii, grădina și gea-
murile astea din față?

O tăcere copleșitoare pe toate.

Nu mai auzea nimic. Nimic.

Nici trăsurile, nici tramvaele, nici vocile omenești.

Urechea ei surzise. Copleșită nu-și mai aducea
aminte dacă ar fi putut ea, să mai vorbească.

Pe lângă cărucior, începuse deodată să meargă
un câine. Înalt, osos, destul de slab, dar curat,
cuminte. Se ținea când în urma micului corteglu
când alături.

Mergea în acelaș ritm al pasului ei. Mergea ca
ceva firesc, care aparține copilului, ei, sau negân-
durilor de-acum.

Asta o deșteptă. Cu privirea încețoșată, făcând
o sforțare mare să revie din adâncurile eului des-
lănat, Frau Olga văzu câinele.

Se văzu pe ea.

Văzu copilul.

Pe chip li flutură o jumătate de zâmbet. Căi-
nele se uită la ea firesc, înțelegător, în clipa când
ea opri căruciorul cu un gest brusc.

Copilul tresări, deschise ochii, li închise orbit
de soare, scânci, vru să plângă.

Atunci văzu câinele și începu să rădă.

Animalul își puse două labe, cu grije, pe marginea albă a căruciorului.

Ochii copilului și ai câinelui se întâlniră. Răseră amândoi.

Bob sări jos și începu să alerge în jurul micului cortegiu. Lătra scurt.

— Bob, Bob, — și mica făptură albă, abia schimonosind silaba numelui, se ridică hotărâtă între perini.

Guvernanta înțelese.

PRIMĂVARĂ

*O! dacă-am fi în depărtata țară
In care cerul niciodată nu se vede,
Și'n care soarele nici-când nu-și pierde
Nimic, nimic din caldă lui comoară,
Eu ași simți că, fluturând, pe-afară
E-un murmur cald de dragă primăvară.*

*In ochii tăi, comoară de mister,
S'ar oglindi întreg-albastrul cer
Și mândrul soare-ar pune'n risul tău
Căldura, raza sufletului său,
Din innoptatu-ți păr s'ar risipi subtil
Parfumul sfânt al florilor de-April
Și când m'ai mîngîia încetșor,
'Mi s'ar părea că m'a cuprins în vis
Zefirul cel șagalnic și ușor...*

*O! dacă-am fi în țara depărtată
In care nu străbate niciodată
Nici cer, nici soare, nici parfum de flori,
Ai dragostei nelămuriți fiori
M'ar învăța, prin tine, să'nțeleg,
Că se coboară,
Din naltul cer, mîiastra primăvară...*

NINA VEJA

Făcu din cărucior un fel de scaun, în care micul se dea mândru răzând, gângurind.

Bob uitase că va mânca bătae acasă fiindcă fugise, neștiut de nimeni — și făcea fel și chipuri de nebunii.

— Bob, Halunke, cum ne-ai găsit?

Guvernanta râdea și ea, deodată tânără, cu obraji năvăliți de sânge, cu părul însoțit sub pălăria scoasă.

Un mugur plesni, în pomul de-asupra lor, cu un șgomot vesel și firesc.

OTILIA GHIBU

S T A N Ț E

*Ce tristă-i ziua asta cu cerul ei mocnit
Ce-și toarnă fără preget torențele de apă...
Ascult cum țipă ploaia prelung și ascuțit
Și par'că și din suflet un țipă scurt îmi scapă...*

*In toamna asta rece și'n toamna asta grea
Au fost atâtea zile urâte și pustii,
Ca ziua cea de astăzi au fost și ele — așa
Și, totuș, mie-mi pare mai tristă — această zi!*

*Pesemne, poate unde aminte mi-am adus
De-atâtea dulci nimicuri trăite ceas cu ceas,
De-atâtea dulci nimicuri din vremuri ce s'au dus
Și care tot nimicuri în urmă au rămas.*

*Nimicurile-acestea din zilele de eri
Mi-au revenit în minte — suave și discrete —
Și de-asta ziua astăzi mai tristă e ca eri
Și de-asta e mai tristă, că-i plină de regrete!*

*Afară tot mai plouă și neguri mari se strâng...
O, suflete! de-acuma te'nvălue'n amurg,
Amurgu-acesta jalnic în care toate plâng
Cum plâng în tine — ritmic — regretele ce curg...*

DEM. BASSARABEANU

PRIN MATASA GENELOR...

O mamă cu copilul la sân: tabloul în care Natura a atins culmea geniului, în pictură.

*

Când se declară un război, țipă goarnea și lacrimile vestejesc florile cu care se împodobesc armele. Undeva își acopere ochii și se cutremură o fecioară în alb: Pacea.

După măcel: ruini, cimitire, corbi. La orizont, se profilează o femeie în doliu: Umanitatea. Presară flori pe morminte și plânge pentru cei ce sunt risipa morții:

*

Mizeria e singura armă cu care poți distruge și cea din urmă licărire de mândrie din sufletul omului.

LUMINA...

Odată, dragostea mi-a adus în dar un buchet de pansele. Le-am sărutat și le-am prins la cingătoare. Dar panselele s'au scuturat...

Altădată, mi-a adus o cunună împletită din flori de lămâiță. Mi-am încins fruntea cu ea, am plecat genunchi și-am îngânat o rugăciune.

Eri, mi-a adus un ram de vișin înflorit. Copilul a întins mâinile.

Soarele a risipit norii și ne-a scaldat în lumină. Noi am sărutat fruntea împodobită, cu bucle de aur, am plâns și-am înțeles rostul vieții.

FRANCISCA PAUL

P O E M E I N P R O Z A

O FEMEIE TUŞIA PE STRAZI..

Mâna aspră şi nelindurătoare a vieţii, a svâr-
lit-o de timpuriu din bordeiul copilării în fabrică.

A Ingenuchiât ca fiecare rob în jugul greu, imens
de greu al oropsiţilor. Dar pâinea neagră, dospită
cu sudoare, era aşa de mică!.. ea îi sădea în su-
flet revolta şi în ochi suferinţa.

Foamea i-a nimicit speranţa de mai bine, zdren-
tele, umilinţa şi desnădejdea, i-au năruit sufletul!..

Şi vâlul noroios al vieţii, a purtat-o printre fiinţele
indobitocite de egoism. Roaba pentru pâine s'a
desbrăcat de sufleteştile podoabe...

Suferinţa ridicată piramidă peste făptura-i mi-
nusculă şi tentaţia falsei fericiri a împins-o din fa-
briică pe stradă.

Strada!.. Imens cimitir de suflete, de conştiinţi.
Fluviu furios de murdărie şi desfrânare. Bâlci unde
se vinde ce nu se vede, ci numai se simte... Şi
târguiala ocrotită de lege şi totuş condamnată de
morală, a înghiţit-o şi pe dânsa...

Intr'un moment de desnădejde şi rătăcire, s'a
hotărât să şi plimbe corpul frumos prin faţa be-
stiilor lacome, cu arginţi mulţi.

A făcut-o ucigând în ea ultima licărire de con-
ştiinţă. Cadavru viu, în seri târzii, în nopţi cu lună
sau cu vifor. a potolit răzvrătirea bestialităţii pri-
mitive, a celor ce-au răvnit-o, ce-au cumpărat-o...

S'a împărţit de silă şi de voie.

Câteodată s'a destrămat în îmbrăţişări de patimă
ne bună, nelinţeasă, iar de multe ori a scuipat cu
scârbă pe sufletu-i negru de păcate.

Humă îmbălsămată cu mirodenii, a rătăcit prin
lume, veşnic flămândă şi totuş sătulă!.. S'a îm-
păcat cu soarta ca un condamnat cu ocna pe viaţă.
A râs şi a plâns. A gândit şi-a aiurat. S'a sbătut
cândva din răspuţeri prin mlaştina nedreptăţii, cu
credinţa că o stea mai bună îi va străluci...

Zadarnic!

Timpul i-a nins pe tâmpile primii fulgi de zăpadă.
Iar astăzi, pe străzile pustii, când întârziată tre-
cători, îngânduraţi sau cheflii, trec spre casă, mâ-
nată din urmă de groaznicul bici al nevoii de pâine,
păşeşte trist, dăruind trecătorilor zâmbete umilite,
pe când din gâtjele-i sec sbucneşte în liniştea
noptii o tuse sfâşietoare, ca o nemiloasă chemare
a pământului..

...pe străzi, tuşia o femeie!..

ION MEHEDINŢEANU

PUSTIU

Se deslănţuise vijelia. Hoarde de duhuri cu plete-
ca păcura urlau la răscrucea drumurilor. Bice de
foc plezneau sfâşiiind cu scăpărarea lor, noaptea
prăpăstioasă.

Omul se încolăcise de un dinte de stâncă din
fundul peşterii. Înceştat cu groază, carnea învine-
ţită părea totuna cu granitul. În întuneric, dea-

supra muchiei colţuroase, două puncte de jar ţin-
tuiau golul..

Vântul se rostogolia afară în şuvoale de hohote
sinistre.

Bubuituri sgduiră peştera, sihlele munţilor ră-
sunară haotic, stânci se despicară, şi prelung, vuetul
cutremură adâncurile văzduhului.

Trăznetul trosni. Băerile cerului prăbuşiră cas-
cadele nestăvilite de ploaie.

Omul mugii. Apăsă pleoapele sălbatec şi incre-
meni pe stâncă: rămă asvârlită de val pe un mu-
şuroi..

Şi se făcu linişte. Ploaia plângea; sfâşietor de
monoton; picuri după picuri; pe arbuşti, pe les-
pezi pietroase, în ţărână — ploaia plângea.

În fundul peşterii punctele de jar tăşniră viu în
întuneric. Omul se deslipi de lângă muche. Două
braţe svăcniră în sus — şi hohote se sparseră sonor
de pereţii duri.

— Omul se simţi singur.

Afară ploaia plângea...

Şi deodată omul se încovrigă în praf. Cu o bu-
cată de cremene îşi sfărâmă pieptul, încolăcindu-se
ca o viperă.

În adâncul lui i se păru că o vâgăună se cască
uriaşă, mai uriaşă decât abisul albastru al bolţii;
şi pe buza vâgăunii acestea, cineva îl apleca dăr-
ca să audă hăul vânzolinu-se, scobindu se, huind
înfiorător în pale cari se prelingeau până sus, —
cercând să-l soarbă.

Omul îşi ucise pieptul. Stătu o clipă. Ar fi vrut
acum bubuituri, trăznete, fulgere, răgete înmiite.
Ascultă.

Nu se auzea nimeni; nu venia nimeni.

Strop cu strop, ploaia plângea monoton...

Şi în întâia noapte — omul îşi lăsa capul în
sânge şi plânse... era singur!

T. ULMU

DIVULGARI

Prietenă, astăzi când pe apele sufletului meu, li-
niştea s'a lăsat binecuvântată, simt născând în mine
puternică cucernicie, care mă face să Ingenunchi şi
să-mi spovedesc ţie durerile ce simt că-mi fă-
rămitează huma, că mă mistue în fiecare clipă.

Vei înţelege că preocupările zilnice, munca grea
cu nevoile ei ce te obsedează, cortegiul de ne-
mulţumiri şi necazuri, de iluzii rătăcite sau sfâr-
simate, toate au darul de a te sustrage de multe
ori celor mai elementare îndatoriri faţă de familie
şi de cei mai apropiaţi de sufletul tău.

Am trecut şi trec încă prin clipe accentuate de
nevroză. Adeseori sunt ghilotinată sufleteşte în
chipurile cele mai grozave. Viaţa asta cum se
scurge aşa, cu deşertăciunile ei, îmi face impresia
că văd înaintea mea imense limbi de foc, gata să
mă mistue, să mă topească...

De multe ori am iluzia chinuitoare că sbuciu-

mul îmi fixează locul într'un azil de demenți. Mă strecor prin lumea îndobitocită de egoism ce strălucește parfumată, cu pânțe mare, și-mi pare că mă plimb pe sălile grele ale unei temnițe, din care numai pământul mă va scoate.

În momente de liniște aud cu claritate cum groparii își ating lopețile de pământul rece, pare că s'ar pregăti să îngroape întreg cosmosul cu păcatele lui. Alerg cu ochii însângerați, cu inima sfâșiată prin amalgamul vieții, să găsesc un suflet să mă înțeleagă, un suflet ca al meu... dar cad învinsă!..

Trăesc într'o lume necunoscută căreia trebuie să-i port păcatul milenar.

De amărăciune, îmi spal obrajii înfierbântați de răsvrătirea ce sbucnește în valuri din fântâna ochilor stinși.

În acest timp de prăbușire a vieții firești, în minte îmi pun întrebarea: omul e fătuț necontestat al naturii. Natura e bună și îngăduitoare. De ce omul nu se armonizează în totul cu mama lui natura?..

O! prietenă, și câte întrebări nu-mi pun în clipele de liniște sufletească, dar... rezultatul lor nu știu dacă pământul ni-l va da cândva!.

G. AIDA

LEGENDĂ ANTICĂ

*Un zeu nebun a zămislit odată,
Din tina rece, parodii de zei
Și i-a nșirat pe marginea ferestrei
Privind în răs grămada de pigmei...
O clipă doar, și razele de soare —
— Un Prometeu țintit acolo, sus, —
A dăruit păpușilor de tină
Comoara lui de raze din apus
Și-a tresărit în fiecare boabă
Fiorul cald de viață creatoare...*

*...Dar tina zămislită n'a nșeles
Că nu i-e dat să urce înspre soare
Și nșfumurarea minții nu i-a spus
Că-i doar un picur de lumină vie
Într'un adânc nemăsurat de unde,
Într'o noptare veșnică, pustie...*

*Iar zeu a hotărît în răs năprasnic
Și la porunca lui s'a prăvălit,
În împletiri de flacări și de sânge,
În noapte, Prometeul răstignit,
Și besna grea se cobori pe kaos
Răpind viața boabelor de lut...*

*De mii de ani poveste se repetă
Fără sfârșit și fără încet...*

GR. VEJA

PETALE DE IUBIRE

Poruncește și te voi urma până în ziua când cele din urmă petale de lumină ale vieții noastre se vor scutura în câmpia neființelor!

Poruncește și îmi voi culege roadele gândirii, în coșuri de aur și, ca un bun semănător, le voi semăna sub bolta de viță care umbrește casa ta!

Poruncește și sufletul meu se va deschide ca un boboc de trandafir, în lumina privirii tale!

Poruncește și voi veni după tine ca un miel blând, voi veni să împ'etesc în jurul brațelor tale, lanțuri de flori, să culeg din graiul tău, mângăeri și arome.

Poruncește și voi porni să cuceresc înălțimile sărutărilor tale!

Vântul sărută liniștit obrajii frunzelor de pe ramuri. Apele își încrețesc fețele, cu unde de înfiorări. Pădurile de anini șoptesc ușor șoapte de rugăciuni. În ceasul de seară, când soarele se frânge peste umerii de dealuri, umbra flinței tale vine să-mi înfășoare sufletul într'o maramă de visare.

*

Îmi ridicai capul, din pernă și strigai cu putere: iubito! Ecoul se răsipi ca o înfiorare, în singurătatea odăii mele.

Luna depăna fire de argint peste somnul pământului. Lăsați din nou capul în pernă și gemui: iubito!

Ecoul se pierdu în adâncul sufletului meu!
În sufletul meu, răsare aurora.

Iubire! vino iubire nelnfrântă! Vino! Vino! Simfonia ta de lumină, de gânduri, de durere, de vis și amăgire cutremură adâncimile vieții omenești!

GH. BALGIU

ÎN GRĂDINĂ

*Grădina mea îmi pare că este un amvon —
Iar pomii toți în floare — mărețe candelabre
Ce n'alță spre altare buchetele lor albe
Și-i liniște în juru-mi, de nu s'aude-un svon...*

*E primăvară n câmpuri, pe ape și n grădină
Albinele colinda ș-au început de-acuma —
Și n'drăgostit de-o floare un fluture ca spuma
În juru-i se tot joacă prin ploaia de lumină...*

*Și când în dimineață mărgele mari de rouă
Prin iarba de mătasă în reci sclipiri s'aprint,
Atuncia doruri multe deodată mă cuprind
S'aș vrea grădina toată deasupra-mi flori să plouă...*

C. ZANCU

Când văd proștia locuind în cele mai strălucite palate, înțeleg de ce Diogene trăia într'un butoi.

TRAIAN DEMETRESCU

EGOR S I U S I N

de A. CEHOV

E-n amiază. Supraveghetorul «Menageriei fraților Pihucen», sublocotenentul de rezervă Egor Siusin, un flăcău voinic dar cu fața ofilită și suptă de beție, cu cămașa murdară, cu fracul unsuros, e beat de pe acum. El se învârtește înaintea publicului ca dracu înaintea utreniei, aleargă, se sucește, chichotește, își joacă ochii și par'că cochetează cu apucăturile sale neîndemânatic și cu nasturii descheiați.

Când capul său mare și tuns e amețit de vin, publicul îl iubește.

În asemenea împrejurări el «explică» animalele nu ca de obicei, ci într'un chip anumit, nou, ce-i aparține muncii lui.

— Cum să vă explic? Întrebă el publicul; făcându-i din ochi. Simplu sau cu psihologie și tendință?

— Cu psihologie și tendință!

— Bine! Incep... Leu din Africa, zise el, clătănându-se și privind batjocoritor leul, care ședea în colțul cușcii și clipea blând din ochi.

El reprezintă puterea unită cu grațiozitatea, pozoaba și mândria faunei! Pe vremuri, când era tânăr, captiva cu vitejia și înspăimânta împrejurimile cu urletul său... și acum... ho-ho-ho... și acum, dobitoc ce e, șade în cușcă... Ce frate leule? Șezi? Faci filozofie? E hei, când cutreerai pădurile... ce-ți păsa ție? Credeai că mai voinic animal ca tine nu se află pe pamânt, că nici dracu nu-ți era frate și când colo, s-a arătat că tot proasta de soartă e mai tare... deși e proastă ea, dar tot e mai tare... Ho-ho-ho!., Uite, bre, unde te au adus dracii din Africa! Nici în vis n-ai fi visat că vei nimeri aici! Pe mine tot așa, frățioare, cum mai m-au purtat dracii! Am fost și în liceu și în cancelarie și inginer hotarnic. și la telegraf și la o fabrică de macaroane... și dracu știe unde n'am mai fost! La urma urmei am nimerit la menagerie. . în putoare... Ho-ho-ho!

Și publicul, antrenat de râsul sincer al lui Siusin beat, râde cu hohot.

— Ar vrea să fie liber, arată cu ochiul în spre leu, un băețandru plin de pete grase de diferite culori și mirosind a vopsea.

— Da de unde! Dă-i numai drumul, el iarăș se întoarce în cușcă. S'a deprins! Ho-ho-ho! Ți-a venit timpul să mori, leule, iată ce-i! Ce-o mai lungești atât, frate?.. Mai bine te-ai hotărî să mori... Doară n-ai ce aștepta! Ce te uți? Îți spun lucruri adevărate.

Siusin îndreptă publicul la cușca următoare, unde se svârcolește și se sbate în grilaj o pisică sălbatecă.

— Pisică sălbatecă! Străbuna pisicilor noastre. Nu sunt nici trei luni de când e prinsă și pusă în cușcă. Sforăe, se svârcolește, sclipește din ochi,

nu lasă să te apropii de ea noaptea zgârie grilajul, căutând o eșire... Un milion, o jumătate din viață, copil, ar da, numai să nimerescă acasă... Ho ho-ho! Ei, ce te svârcolești, proasto! Ce te învârtești? N'ai să eși de aci! Ai să mori, dar n'ai să eși! Și ai să te deprinzi, ai să te împaci! Nu numai că ai să te deprinzi, dar ai să ne lingi mâinile, nouă, torturatorilor tăi. Ho-ho-ho.. Aici, frate, e ca în iadul lui Dante: lasați orice speranță!

Cinismul lui Siusin începu încetul cu încetul să nerveze publicul.

— Nu pricep ce-i de răs aci! observă unul din mulțime, cu o voce de bas.

— Rânjește și singur nu știe de ce.

— Asta-i o maimuță, urmează Siusin, apropiindu-se de altă cușcă.

Un animal ticălos! Știu că ne urăște, par'că ar fi bucuroasă să ne facă bucațele, dar zâmbește și ne linge mâna. O fire de lacheu. Ho ho ho. . pentru o bucățică de zahăr s'ar închina în fața tiranului său și ar face pe caraghiosul.

Merse mai departe urmat de lume.

— De astea nu-mi plac! V-o recomand, e o gazelă, zise Siusin, aducând publicul la o cușcă în care ședea o căprioară cu ochii mari, plânși. Asta e gata! Nu apucase să intre în cușcă și desnodământul era gata: e în ultimul grad de oftică. Ho ho ho! Priviți ochii, curat omenești, plâng... Se înțelege, tânără, frumoasă.. ar vrea să trăiască, și în loc de toate astea, zace pe pae murdare, unde putea a câini și a grajd. Curios: moare și în ochii ei tot mai citești speranța... Ce e și cu tinerețea, hai? De ce speră de geaba, măiculică! Așa, cu toată speranța ta, ai să întinzi piciorușele! Ho ho ho!

— Ei, frate, las-o n-o mai supăra cu vorbele, zice vopsitorul încruntându-se. E urât!

Publicul nu mai face haz. Râde și glumește numai Siusin. Cu cât e mai încruntat publicul, cu atât devine mai tare și mai grosolan râsul său. Și toți încep, fără să-și dea seama de ce, să observe că el e urât, murdar, cinic.

— Și asta e un cocor, continuă Siusin, apropiindu-se de cealaltă cușcă, s'a născut în Rusia, fusesse în călătorie pe Nil, unde stătea la taifas cu crocodilii, cu tigrii. Cel mai strălucit trecut...

Priviți, stă îngândurat, la o parte. E așa de îngândurat, încât nu observă nimic... Visuri, visuri... Ho-ho-ho! În albastru cerului zboară acum stoluri de cocori, cari pleacă în țările calde. crl. .crl...crl..

I-a uități-vă cum și a ridicat penele! Asta înseamnă că în toiul visurilor sale, și-a adus aminte că aripile îi sunt tăiate și... I-a suprins groaza, disperarea, Ho-ho-ho... Fire neîmpăcată!

Vecinic au să-i stea așa penele, în sus, până la sfârșitul mizerabil al vieții lui. Neîmpăcat, mândru: Și nouă, bre cocorule, puțin ne pasă de trufia

ta! Tu ești mândru, nempăcat și eu, dacă vreau, te duc de nas în fața publicului. Ho-ho ho.

Siusin apucă ciocul pasării și îl poartă încolo și'n coace.

— Nu-ți bate joc! se aud voci. Lasă-l în pace! Unde e antreprenorul? Cum dracu permite unui bețivan să tortureze în așa chip animalele?

Ho...ho...ho... Da' cum le torturez eu?

— Uite cu asta... Cu glume de astea. Nu-i bine ceace faci!

— Păi, voi singuri m-ați rugat să vă descriu animalele cu psihologie. Ho ho-ho!

Publicul își amintește că a venit aci numai pentru psihologie; că a așteptat cu nerăbdare să iasă Siusin beat din cămăruța lui și să înceapă explicațiile cu «tendință».

— Noi îi hrănim, începem din nou Siusin, cli-pind batjocoritor din ochi spre public. Chiar acum va urma hrănirea.

Dând din umeri el se vârt sub un dulap și scoase din plăpumi încălzite un mic șarpe boa.

— Noi îi hrănim... altfel nici nu se poate! Actorii aceștia — nu-i hrănești pier! Domnule epure de casă, «venez-ici!» Pofțiți!

Pe scenă apare un epure de casă alb, cu ochii roșii.

— Respectele mele, zise Siusin, gesticulând cu degetele înaintea botșorului lui. Am onoarea să mă recomand!.. Vă recomand pe d-l boa care do-rește să vă mănânce! Ho ho-ho! Nu-ți place, frate? Te strâmbi! Ce să faci, n'ai încotro! Nu e azi, mâine; nu eu, altul... tot una-i! Filozofia, frate epure! Uite acum ești viu, respiri aer, cugeți, iar peste un moment ești un lucru de nimic. Și viața, frate, e atât de frumoasă! Doamne cât e de frumoasă!

— Nu voim hrănirea! s'aud deodată mai multe voci. Ajunge! Nu trebuie!

— E dureros, urmează Siusin, ca și cum n'ar auzi mânia publicului. O persoană, o individualitate, o viață întreagă... are femelă, pui și... și acum deodată, gata! Pofțiți! Cu toată părerea de rău dar ce să faci!

Siusin luă epurele, și răsând, îl puse în dreptul șarpelui. Dar nu apucă epurele să se împietrească de groază și zeci de mâini îl apucaseră și îl traseră înapoi.

Trad. de GEORGE DORUL-DUMITRESCU

M A R I I A R T I Ş T I

ANTOINE BOURDELLE

În timpul acesta când s'a serbat în lumea întreagă 80 de ani împliniți de marele cugetător și umanitarist Anatole France, câțiva credincioși ai artelor frumoase, au sărbătorit un alt eveniment artistic: desvăluirea bustului d-lui Simu opera marelui sculptor octogenar Bourdelle.

Antoine Bourdelle?

În aceste timpuri materialiste când oamenii comuni își închină viața inexorabilelor necesități ale vieții, călcând cumiți pe bătătoritele făgașuri, un răsvrătit rupe cu tradiția canoanelor sculpturale, cu formulele reci în care s'a închistat arta sculpturală prin academiile oficiale, ce omoară individualitatea prin scolasticismul lor. Un răsvrătit ca și Anatole France, ce cu intuiția oamenilor de geniu deschid drumuri noi eternelor frumuseți ale sufletului omenesc.

Venind cu un nou crez de artă, artistul contestat de unii, îndumnezeit de alții și-a impus arta sa luptând impetuos și cu tradiția rutinară, încătușătoare a spiritului, și cu curentele noi exagerate în goana după originalitate. Dar adevărul etern, în artă, îmbrăcat într-o haină nouă ce o creiază geniul unui artist ca Bourdelle, este același adevăr ce a străfulgerat în veacuri prin operele lui Phidias și Michel Angelo, este opera clasică a tuturor timpurilor, a tuturor geniilor răscolite tumultos de marile și nobilele patimi omenești concretizate prin forme plastice.

Ca și Anatole France sculptorul Bourdelle este

un cugetător și un creator de forme noi ce sintetizează prin formele corpului omenesc toată gama marilor sentimente ce cutremură și înalță omenirea la culmea simțirii și cugetării și făcând din oameni eroi. Sub poizghița formei sculpturale se sbate un suflet tumultos; spirit inventiv, o rasă de titani ce radiază în omenire frumusețe și umanitate deopotrivă, e geniul poporului francez. Autodidact și enciclopedist, ce a făcut incursiuni fericite în toate domeniile artelor plastice, Bourdelle se complăce a se numi arhitect-sculptor, având conștiința valorii și conștiința că unul și indivizibil este creatorul operelor monumentale, sculptorul dublat de arhitect cum au fost Phidias și Michel Angelo, ale căror sculpturi prin gruparea elementelor, prin sintetizare, stilizare și echilibrul maselor sunt adevărate opere arhitectonice. Susceptibil și capricios ca toți artiștii de rasă, Bourdelle nu a îngenunchiat în fața oficialității încurajatoare a mediocrităților docile formelor sacrosante ale tradiției. Marele Bourdelle ca și Prometeu, s'a luptat s'a sbuciumat nelcurajat tocmai de conșetățeni, cari în avalanșa de monumente consacrate eroilor din război n'a primit nici-o comandă oficială. America de Sud și Polonia a încurajat arta nouă a octogenarului și distinsul nostru creiator al celui mai frumos muzeu de artă din țară d-l Simu ne-a fericit cu cumpărarea a patru opere ale maestrului, între care capodeopera sa, «Arcașul», «Hérkalès», «Fruetul», «Beethoven»

«Portretul D-nei Simu» și în cele din urmă și portretul d lui Simu, de care ziarele franceze vorbesc atât de elogios socotindu l între cele trei portrete mari ale lui Bourdelle și anume: al ilustrului contemporan Sir James Frazer, marele antropologist englez, al lui Anatole France și al d lui Simu creat rul muzeului cu acelaș nume.

De o expresivitate puternică, redând caracterul modelului, prinzând tocmai acea taină care dă viață formelor omenești prin o interpretare savantă, datorită unui profund spirit de observare al formelor. Nu este numai un portret dat prin acea asemănare frapantă, a desenatorului abil, ci este un suflet ce se desprinde din formă; este sufletul etern al artistului de rasă ce a pătruns și a iluminat modelul.

Bourdelle deși a fost elevul și colaboratorul lui Rodin s'a emancipat de naturalismul, deformat

până la caricatură, al genialului Rodin. Geniul său este arhitectonic, prin universalitatea spiritului său, prin spiritualizarea materiei. El deformează totuși unele părți, pentru ca să fixeze mai bine caracterul.

Intellectual rafinat, a fost chemat de marele arhitect P éret să colaboreze la arhitectura interioară dela «Théâtre des Champs-Élysées» și a dat strălucite modele de sculptură murală, pe linie arhitectonică, având ocaziunea să-și plaseze toate vasele sale cunoștințe de compozitor, decorator, u nind o bogată fantezie cu o impecabilă formă de artă.

Antoine Bourdelle este după declarația marelui Rodin: Facla viitorului artei franceze — după noi, poate a lumi întregi.

I. ȘTEFĂNESCU
SCULPTOR

F U L G U R I ..

PANAIT ISTRATI

Un om din mulțimea anonimă.

Copil de spălătoreasă, născut de bună seamă, în vre-o bojdeucă din mahalale Brăilei, a făcut primii pași în viață, în orașul sgomotos ce adăpostește oameni veniți din cele mai îndepărtate colțuri ale pământului.

De mic, glasul mizeriei l'a pornit la muncă. El știa că pâinea săracului e neagră și amară. Cu scara în spate și cu tinichelele de vopseli, și-a târlit o parte din viață între entuziasmul idealurilor de muncitor și amărăciunea desnădejdiei.

Sub greutatea vieții s'a încovoiat mult, dureros de mult, până când o mână nevăzută l-a îndrumat pe calea zdrobitoare a pribegiei. A colindat în extremul orient și în apus cu credința că într'o zi își va găsi fratele ca să i înțeleagă durerea, să-i cerceteze sufletul. A luptat eroic cu tot ce soarta i-a pus în cale. Dar, răul e întotdeauna mai tare decât binele, — și răul a învins.

Intr'una din zilele senine ce învâluie în splendoarea ei frumosul port din sudul Franței, desnădejdea a tras cu cuțitul, ca un arcuș, pe coardele gâtului, și Panait Istrati a văzut moartea cu ochii într'o cameră albă de spital din Nisa. Mizeria trebuia să se sfârșească odată.

Târziu, când a deschis ochii și a văzut că nimicnicia nu l-a strivit definitiv sub călcâiul ei, când regretă că e sortit să vadă din nou lumina vieții atât de întunecată pentru el, un om s'a apropiat frățește și a bătut la poarta sufletului său.

L-a cercetat, l-a alintat și i-a dat puteri de muncă.

Acum, Panait Istrati, — vopsitor și fotograf ambulant, — sapă adânc în comoara lui de visuri, purtată atâtă vreme în ascunzișurile lăuntrice, pentru a revărsa pe hârtia albă puternice creații în domeniul vast al literaturii Omul uriaș al u-

manității, Romain Rolland, îl cercetează și cu un entuziasm necunoscut până acum, îl prezintă omnirii ca un geniu al literaturii universale.

Sărmane Panait Istrati! dacă ai fi fost aici în țara ta, în orașul celor cu inimi seci și cari astăzi se mândresc cu tine, poate că n'ai li putut căpăta nici cel puțin un post de corector la o gazetă zilnică, iar ușerii dela redacțiile revistelor de mare tiraj, te-ar fi svârlit pe scări cu «Kira Kiralina» în buzunar, care a fermecat atât de mult pe marele tău frate ce te-a găsit.

Ce mare țî-a fost norocul!..

IOSIF MIHAI

TURNUL BULFINSKY

Ziarul «Rampa» cu data de 1 Maiu a. c. publică un articol cu titlul pe două coloane, privitor la... insuccesul moral și material al echipei de propagandă de sub conducerea d-lui R. Bulfinsky, societar al Teatrului Național din Capitală.

Nu contestăm nimănui dreptul de a-și spune sincer părerea. Oricine e liber să laude sau să facă aprecieri usturătoare. Găsim circumstanțe at nuante chiar incompetenții. Dar nu putem ierta minciuna.

Se afirmă că «turneul Bulfinsky a fost primit cu răceală de publicul ardelean, că ansamblul a fost *extrem de mediocru* iar repertoriul *submediocru*».

Trei neadevăruri. Să le întămpinăm.

Am cutureat multe orașe din Ardeal, cu echipa Bulfinsky. În gări, actorii români au fost primiți de autorități. Muzica m litară, școlile — flori. Acolo unde a bătut un suflet românesc, popasul echipei a fost prilej de sărbătorire.

Actorii și intelectuali unguri și-au spus cuvântul. La Satu-Mare d-na Ciucurescu-Bulfinsky a fost sărbătorită cu ocazia împlinirii celor 40 ani de

luminoasă carieră artistică. Flori de pretutindeni, ovații, cuvântări.

Remarcăm discursul rostit de Grof Ladislau, directorul teatrului maghiar. După reprezentație, banchet. Iar ovații și flori, cuvântări. Ori, aceasta e ceva mai mult decât răceală; e *entuziasm*.

Ansamblul, în adevăr, a fost format mai mult din elemente tinere. Totuș, spectacolele echipei Bulfinsky au fost singurele ce au smuls lacrimi: în prima seară, de veselie — în a doua, de durere. Camaraderește, în plină scenă, dna Ciucurescu-Bulfinsky, împarte aplauzele cu dna Cleo Pancernă, anu iar d. Bulfinsky cu d. G. Calboreanu, actor cu excepționale calități dramatice. Dela cel mai tânăr la cel mai de seamă, artiștii au fost considerați mai presus de laude. În sprijinul afirmațiunii noastre aducem cronicile dramatice ale ziarelor române și maghiare. Dacă ni se va cere, vom traduce și publica fragmente.

Despre repertoriul «Rampa» scrie: «Cain» o piesă căzută acum trei ani și «O căsnicie» comedie de moravuri bucureștene de acum treizeci de ani». Nimic obiectiv. Lucrările dramatice reprezentate de echipa Bulfinsky au unele situațiuni prinse cu meșteșug și un adânc fond moral. Dar, nu facem seminare literare cu domnul redactor. Ocolim incompetința. Nu trebuie să uităm că publicul ardelen cunoaște repertoriul străin. E dornic să-l cunoască pe al nostru. De ce să ne îmbrăcăm în strae de împrumut? Propaganda culturală s'o facem prin noi, cu rodul trudei noastre. Artistul R. Bulfinsky a înțeles acest lucru și și-a îndeplinit datoria cu prisosință.

În adevăr, în unele orașe (de ex.: Careii-Mari) succesul *material* a lăsat de dorit. Dar nu din vina conducătorului echipei. Populația românească e în minoritate, nu poate suporta 2 sau 3 spectacole. De altfel, nici nu cred că prin turneele oficiale s'a urmărit cândva câștiguri materiale. Cât mai multe suflete, nu câți mai mulți arginți.

Iată adevărul asupra... insucceselor morale și materiale ale echipei Bulfinsky. Roadele se văd și se vor vedea cu vremea. D. Valjean va trage brazda începută până la capătul ogorului, caravanele culturii românești vor merge înainte, fără să piardă vremea cu căfelușii de la răspântii.

Acțiunea pornită de ziarul «Rampa» contra d-lui Valjean și a turneelor oficiale, este — ca să fim pe placul d-lui Cerbu — «o latură scandaloasă a publicisticii de tarabă».

Trebuie considerată ca atare.

G. M.-Z.

„FĂT-FRUMOS” de HORIA FURTUNA

*În fundul sufletului nostru
Stă un copil privind uimit,
În ascunzișurile lumii
Nici o poveste n'a murit*

observă Horia Furtună în al său «Făt-Frumos» poveste lirică în patru acte, în versuri.

Horia Furtună a isbutit să-și ție cuvântul: a oferit sufletelor noastre ostenite, o baie de proaspătă poezie. După ce am străbătut Calea Victoriei în acea seară din anul 1924, până la ora 8.20, ne-a fost dat apoi să vedem și să ascultăm sbuciumul celui mai autentic erou al basmului românesc, Făt Frumos.

Făt Frumos se mișcă în limpezimi de crâng și câmp și cer românesc; chiar înaintea noastră, care până înainte cu un ceas, ne sbăturăm în apa civilizației anului în care ființăm, Făt Frumos se lupta cu noblețe, cu suflet, cu ideal, între lupta pentru țara cotropită și marșul nesfârșit spre palatul Smeului, temnița Cosânzenei. Se sbătea între două chemări mari, suficiente pentru înalta individualitate a unui cavaler. Și înaintea noastră, Făt-Frumos se desfăcu pentru chemările amândouă.

Iubirea și țara.

Iubirea și gloria.

Iubirea și datoria.

Vedem că au trebuit două imperative: a datoriei pornită din conștiința ei și a gloriei, din toată făptura de vis a eroului, spre a birui chemarea singură: iubirea.

Și Făt-Frumos, acela numai al lui Horia Furtună care nu e «Făt-Frumosul» basmului, un Don Juan, țaran căruia îi este dat să biruiască întotdeauna, e înfrânt. Viața omului «Făt-Frumos» e prea scurtă spre a isbuti în fericirea îndoită a gloriei și iubirii.

Făt Frumos, e învins pe câmpul de luptă și e iurat în dragoste de un dezertor, căpitan laș al cavalerului. Am putea analiza povestea lui Făt-Frumos; am putea demonstra drama adânc omească; am izbuti să o transpunem fără atmosfera de poem, în viața noastră. Am găsi lesne filozofia decepționistă a lucrării lui Horia Furtună. N'o facem. Vom aduce însă omagiul nostru salut artistului celor mai impecabile versuri românești. În același timp vom mulțumi lui Horia Furtună pentru că a știut să reabiliteze basmul osândit de încercările unor neinspirăți.

S. D.

ASPECTE MARAMUREȘENE

S'a scris și s'a spus în Maramureș că în orașul Sighet un Ateneu popular... o însemnată netăgăduită pentru aceste ținuturi, casa culturii ar fi strâns la un loc pe toți cei dornici să se adape dela izvorul intelectualității. Prin conferințe sau numai prin modeste producțiuni artistice, norul ce tot mai stăruie să ne întunece sufletele ar fi fost spulberat. O bibliotecă cu cărți pe înțelesul tuturor, și ar fi avut, de asemeni, o menire binecuvântată.

Dar entuziasmul câtorva idealiști s'a risipit repede. Îndărătnicia a ridicat multe piedici în calea acestui vis frumos și așa de ușor de realizat, acolo unde e spirit de înțelegere și conștiință.

Facem dureroasa constatare că Sătmarul e încă departe de vremea când se va putea spune cu si-

guranță, că reprezintă sufletul românesc la hotare.

Veniți de pe alte meleaguri, ori născuți sub cerul Crișanei, toți am pornit o goană nebună după afaceri. Timpul liber ni l păținem cu intrigi, cu joc de cărți, cu petreceri...

Ce va fi mâine nu ne pasă!

Singurul semn de viață al Sătmarului sunt certurile religioase. Da, certurile religioase... În singurul ziar românesc din ținuturile acestea, au început să apară polemici între credincioșii celor două biserici oficiale. Adjective puțin onorabile, demascări. Lupta promise să fie interesantă și... dureroasă pentru cei ce se trudesă să cimenteze unirea sufletească a fraților de acelaș sânge.

*

Turneele teatrale năpădesc. Bine că cel puțin teatrul își face datoria. Singura candelă aprinsă în noaptea din juru-ne.

D-na M. Voiculescu ni l-a adus pe Bernștein. Putea să-l lase la Oradea-Mare sau aiurea. N'am avut nici cel puțin mângâierea să aplaudăm un ansamblu cumsecade. Afară de cunoscutul artist Ovid Brădescu, adunătură. Și cu adunătura poate d na Voiculescu să câștige bani dar nu să făcă propagandă.

*

Turneul teatrului național din Cluj a fost pornit într'o zi cu soare. Cele două spectacole date în Sătmar au înseninat multe suflete și-au născut între doi intelectuali români, următorul dialog:

— Frumoasă piesă «Trandafirii Roșii»... Zefir e un tip universal. Desăvârșit artist Zaharia Bârsan.

— Nu prea. Are un păcat mare: e ortodox.

— D na Jeana Popovici a fost o Liană reală în prima scenă a rolului. Neamtzu-Ottonel a fost un comic cu adevărat molierian în Scapin.

— «Scapin» e cea mai proastă piesă a lu Victor Eftimiu.

— Ce Victor Eftimiu, d-le, -- Molière!

— Da? Atunci e o piesă admirabilă. În ce privește comicul molierian al artistului Neamtzu-Ottonel, crede-mă că a fost cu mult întrecut de un sătmărean.

— Nu.

— A, e grozăvie. Râzi cu lacrimi. Caragialesc... Nu-i vorbă, îl ajută fizicul să dea rolului toată nota originală.

— Teatrul Național din Cluj are două elemente de valoare: Vasilescu (admirabil în «Geroute») și Ionescu Ghibericon (minunat în «Sylvestre»). Păcat că d-l Mihăilescu Brăila i s'a dat un rol prea mic față de posibilitățile de realizare ale talentului său. S'a jucat cu «Octave» cu se joacă un uriaș cu un pitic...

— ...cum se joacă d-l primar cu limba română. A, n'ai citit amintirile sale de pe vremea războiului? E mult... adevăr istoric în ele.

— Minunat ansamblu! Jeana Landry, Nunuța Hodoș (un «Morcovel» care a Induioșat și a furat multe aplauze) N. Dimitriu («Față de pământ» cu multe accente sigure) Dem. Psatta (bine în «Impăratul» și de o simplitate clasică în «D-I Lepic») și... cum îl chiamă oare pe tânărul artist care a jucat rolul «Grădinarului».

— Care «grădinar»?

— Din «Trandafirii Roșii».

— A, ăla care a mâncat bătaie în sac?

— Nu, cel care cunoștea taina lui Zefir.

— Care taină?

— Că înroșea trandafirii albi cu sângele lui.

— Aha! Nu știu.

— Frumos talent. Acelaș lucru se poate spune despre d Șerban, «Val Voevod» al său a fost mareț în povestea luptei și drăgălaș în actul 2. Incurajarea talentelor tinere e o notă bună pentru director.

— Păcat că are un singur cusur, directorul.

— Care?

— E...

— Știu. Numai îmi spune. M'ai plictisit destul Somn ușor.

— Cu bine, frăție,

Și s'au despărțit.

*

Așa, în treacăt: publicul Sătmărean nu mai vine la teatru. Poate, n'are nevoie de cultură intelectuală cu patru clase primare și 2—3 milioane svărlite în acțiuni. Entuziasmul se stinge. Tânase e așteptat cu multă nerăbdare. Barierea vrea să rădă; barierea e dornică să asculte obscenități și să admire pulpe rotunde.

Să dăm Cezarului ce este al său iar barierei pe Tânase. Barierea vrea să rădă. Și dorința barierei e imperativă.

*

La Sighet apare revista «Căminul Nostru». Câteva pagini în format mic. Colaboratorii: poetul C. Ionescu-Olt, prozatorul C. Ionescu-Olt, cronicarul C. Ionescu Olt.

*

Inițiativa particulară, în sfârșit, face primul pas în lupta de propagandă. Câțiva intelectuali entuziasmați au înjghebat o trupă teatrală la Sighet. Cronicarul «Gazetei Maramureșene» ne încredințează că primele spectacole au fost bune. S'au reprezentat două lucrări dramatice ale unui intelectual maramureșan. Salutăm cu voie bună inițiativa și îi dorim izbândă.

*

O... Asociație a Artiștilor din România (sau așa ceva) a trecut, în cursul lunei Mai, în turneu, prin Satu-Mare. Ansamblul: Moruzzan (?) I. Bradu (?) I. Stănescu (???) Marcella Gheorghiu (????) și... numai știu cine. Repertoriul: „Patima Roșie”. Un Rudy bondoc și peltic. Un Șbilț cu bretonul

pe frunte și gesturi de apăs, Un Castr'ș redus la ultima expresie de eclipsă intelectuală. O Tofană care intrunea toate calitățile camarazilor săi de... turneu. Notă originală; niciunul din „interpreți” nu știa rolul. Cu ce-o fi greșit Sorbu în fața oamenilor aceștia, de și au bătut joc în așa hal de truda muncii lui — nu știu.. Credem, însă, că cei în măsură ar avea datoria să pună odată capăt turneelor ce compromit teatrul românesc și literatura dramatică românească.

CUVINTE DESPRE CARȚI

„LUMEA CELOR NECAJIȚI” de Ion Pas

Cu o modestie specifică oamenilor cu adevărat muncitori, d. Ion Pas ne prezintă un mănunchiu de schițe și nuvele cuprinse în 96 pag. și editate de ed. Socec.

Caracterul acestor schițe, ni-l desvăluie în primul rând, atât titlul bine nimerit al volumului, cât și desenul după copertă.

Chipurile stoarse de vlagă, îndobitocite de muncă ale celor trei muncitori ce se depărtează de uzina cufundată în întuneric, oglindesc perfect sufletul muncitorului din «Grevă».

D. Pas s'a purtat cu sufletul prin această lume de desmoșteniți, a căror suferință a simțit-o și care l-a rănit adânc. Numai așa putem înțelege «Țigănușul» care se ținea cu vioara scorojită după vagonetele de tramvai ca să cânte pentru un câștig de un leu jumătate pe zi, banii, cu care tatăl său se îmbăta prin cârciumi.

Bucata e o icoană tristă din cale afară care îți smulge o lacrimă din ochi, dacă ai cunoscut cândva în viață nevoia ultimei fărâmișuri de pâine, sau prin hainele-ți sdrențuite s'a furișat vântul.

La începutul volumului, «Povestea mea și a ta...» e spovedania dureroasă a unui suflet idealist zdrobit de povara desamăgirii. În elanul povestirii, d. Pas ne mai arată întregul proces social dintre stăpâni și stăpâniți prin jocul celor doi copilași. Fondul puternic ar fi putut fi dezvoltat în multe pagini, totuși în forma ei, pentru oamenii ce pătrund, povestea este o explozie de adevăr crud și tăios, pe care noi îl ascundem fiecare inconștient în inimile noastre.

Lipsită de eleganța stilului de paradă, bucata pare că e scrisă cu lacrima ce a picurat din sufletul revoltat al scriitorului.

«Poporul», «Interior de fabrică», «Două mentalități» și «De închiriat», sunt bucăți cari au icoane bine prinse.

În «O schiță de Crăciun», — dacă ai avut în viață o copilărie oropsită — dialogul celor doi copilași te înduioșază până la lacrimi.

«Slăbiciunile lor», e o crudă divulgare a moravurilor ipocrite și păcătoase în care se bălăcește societatea silnică de astăzi. Îmbogățitul afacerilor veroase vrea să-și angajeze o funcționară care să

Echipa de turneu a teatrului național din București, sub conducerea desvârșitului artist Ion Morțun, a dat în orașul nostru o singură reprezentare: «Ginerile domnului Pairier» de Augier și Landeau. D-l Morțun a venit înconjurat de elemente cu adevărat prețioase: Mia Niculescu, Critico, Baldovin, Polizu, Emilian — și a lăsat în urma sa o impresie excepțional de bună.

Puțin entuziasm. Lume puțină. Sătmarul se cabotinizează lent...

lucreze în birou și... Speculând situația mizeră a ființei ce venia să și vândă brațele pentru pâine, caută să-și satisfacă poftele de bestie, aruncând asupra-i murdăria corupției.

Partea a doua a aceleiaș povestiri :

Soția îmbogățitului se răsfată în lux, singură acasă, se irosește în lenevie, așteptându-și amantul, care vine apoi. Ii sare de gât. Se înlanțuesc și valul de instincte sbucnește furios, sălbatec, în ciuda celui ce lipsia de acasă.

«Adăpostul» e un crâmpel din tragedia muncitorimii noastre. Lucrătoarele dela R. M. S. au fost scoase afară din case, — desigur pentru că vor fi cerut o bucată mai mare de pâine.

D-na și d-nul de viață burgheză stau liniștiți în casa caldă și-și fac siesta după masă. Copilul se joacă. Servitoarea aduce ceaiul. Afară e frig în draci. Azor, cățelul trebuie băgat în bucătărie să nu moară de frig, iar d-nul și d-na se bucură tare de veste găsită în ziar că, stăpânirea a dat afară din case pe «revoluționarele» dela R. M. S.

Filmul rulează — după cum spune autorul — și într'o uliță strâmbă plină de tristețe și pustiu, o femeie cu un copilăș mai mult înghețat, își păzește boarfele aruncate afară de soldați :

«— Mamă, de ce ne-au dat afară ?

«— Așa au vrut boerii.

«— Dar pe tata cine l a închis ?

«— Boerii, dragul mamei»

Și acum stărsitul :

«În cășorul copilului se sbat multe întrebări cari de sigur vor fi dezlegate cândva.

«Dar acum e frig, e noapte și e vânt.

«Strada pare o alee de cimitir, cufundată în umbră, iar mormanul de lucruri aruncate de stăpânire, — un mormânt oropsit de sărac».

În definitiv, zică ce or vrea critici consacrați, noi găsim în mănunchiul de schițe și nuvele al scriitorului proletar Ion Pas, viguroase accente rupte din complexul vieții sociale, și dacă nu sunt pe deplin învaluite în mătasa fină a stilisticii pretențioase totuși, ele sunt redată în culoarea unui realism puternic, ce ți se înfige ca o săgeată în suflet.

ION MEHEDINȚEANU

REVISTA CĂRȚILOR

Cărți Românești

M. Sadoveanu: «*Oameni din Lună*» (Cartea Românească-București).

Din valurile sbuciumate ale Capitalei, meșterul prozator desprinde cu sfială pioasă chipul lui Eudoxiu Bărbat, omul care și-a petrecut viața întreagă în bibliotecă cercetând hrisoavele, deslegându-le tainele. Un singur lucru îl leagă de lume: necazul cu casele. De când le moștenise, nu mai avea clipă senină. Oameni vicleni și dușmani, căutau să pună mâna pe ele.. Plictisit, sdruncinat și scârbit de atâta răutate și prea bătrân, prea departe cu sufletul de ale lumii ca să poată lupta cu valurile pornite din mijlocul ei, Eudoxiu Bărbat chemă în ajutor pe Traian Bălțeanu, rudă de sânge cu el și — mai cu seamă — frate în numele acelorași credințe. Suflet cinstit, Traian își înțelege rostul, luptă cu samsarii și socotelile «reale» ale tatălui său, (chemat și venit anume la București ca să prezinte situația caselor «într'o lumină nouă»), rămâne credincios bătrânului luncat pe panta morții. Eudoxiu Bărbat moare fericit că lasă casele (cu biblioteca plină de volume și documente) pe mâna unui om care a știut să-l înțeleagă și poate îi va duce la bun sfârșit opera începută de mult:

Subiectul e concentrat. Personajile de ansamblu sunt creionate în fugă. Câteva linii, o umbră ușoară. Conturat cu multă pricepere Eudoxiu Bărbat. Altcineva, ar fi scris un roman. Prozatorul Mihail Sadoveanu ne-a dat o nuvelă originală — exceptând șicanele chirișilor: războiul de țesut și serenada. Sunt prea originale.

Victor Eftimiu: «*Poemele singurătății*» (Cartea Românească-București).

Din cele trei volume de versuri: *Poemele singurătății*, *Candele stinse* și *Lebedele sacre*, autorul strânge tot ce i se pare mai de seamă în cuprinsul unui volum de 200 pagini. Sunt cântece de dragoste, cu ritm armonizat; sunt peisajii moderne, cu atmosferă și poezii ce puteau fi lăsate afară. Cronicarii de mâine vor avea de unde și ce culege. Mulți se grăbesc să spună «ultimul» cuvânt asupra poeziilor lui Victor Eftimiu. «Cuvântul» se va spulbera ușor; multe poezii ale harnicului scriitor vor petrece zecile de ani.

«*In preajma Serii*» e titlul unei frumoase și elegante plachete de versuri a d-lui *Emil Dorian*, apărută de curând în editura «Ancora» București.

Sensibilitatea care se vedește în cele optsprezece lieduri închinată seriei și cari oglindesc pe deplin sufletul doctorului poet, ne face să ne oprim o clipă asupra volumului.

Cunoscându-l din «Cântece pentru Lelioara» apărute tot în aceeași editură, d-l Dorian face acum

un pas mai mare în literatură, dându-ne versuri în formă nouă însă, cu un fond profund și duos. «In fața Serii»:

*Tu, Seară,
Vii din depărtări,
Pe poarta târgului
Cu străzi pline de zgomot și oftări,
Si nebăgată 'n seamă,
In rochia ta de muselin închis,
La ușa fiecăruia din noi
Te așezi cuminte, singură și mută,
Cu ochi de vis,
Cu brațe moi...*

Și acestei seri, care vine așa de tainic pe porțile târgului în rochie de muselin, poetul îi spune cu duioșie:

*O, Seară minunată,
Prietenă din ceasul cel mai drag,*

În unele poezii, seara vine înviforată, plină de desnădejdi, de melancolii, de tristeți ce sfășie. Totuș, poetul nu se teme, căci:

Odaia mea-i un port la marea Serii...

În împrăștierea visării senine, poetul Dorian vede cum muncitorii trec pe sub ferestre mânați de Seară, ca de un cioban cu cenușiu suman pe spate,

Și cad, înfrânti mereu de-aceeaș Seară...

*Odată însă, va veni o vreme,
Când după atâtea lungi blesteme
Și neguri de plânsori,
Își vor preface Seara cea din urmă
In zori..*

Așteptăm cu încredere și volumul «De vorbă cu Bălanul meu» ce se află sub tipar la Cultura Națională, pentru a putea preciza evoluția poeziei d-lui Emil Dorian.

Cărți Străine

Han Ryner, filozoful subtil și literatul cu o rară putere de evocare — considerat de mulți ca un Socrate modern — ne revelează în ultima lui carte pe «un homme de rêve et d'action» — pe *Banville d'Hostel*, pe care ni l prezintă ca un tip al omului viitor. Poet și om de acțiune, Banville d'Hostel a știut să păstreze în haosul literilor și artelor pariziene, aceia solitudine demnă, care nu cedează compromisurilor. El visează armonii spirituale, cari nu pot fi realizate decât în conștiinți puține — dar tot el fondează și acea «*Fédération internationale des Arts, des Lettres et des Sciences*» prin care tinde la valorificarea muncii intelectuale și prin care duce «acțiuni de artă» și acțiuni sociale, cum sunt de pildă campaniile pentru eliberarea intelectualilor arestați de guverne reacționare (Ribera Rovira, M. Unamuno, Acher, Gaston Rolland, etc).

Operile lui Banville d'Hostel nu sunt publicate, afară de un volum de versuri: «Le Semeur de Sable». Totuși ele sunt cunoscute de acei cari țin să evidențieze un rar caracter, un luptător al spiritului, care nu lipsește din nici o grupare de avangardă. — La noi, s'a publicat în întregime o piesă a lui Banville d'Hostel: «Omul care îi fură gândul», tradusă de d-l G. Joanesu. Federația condusă de Banville d'Hostel, F. I. A. L. S. din Paris, e îndejuns de cunoscută în țară prin acțiunea atât de fecundă în diverse direcțiuni, a d-lui *Eugen Relgis*, care este delegatul general al lui F. I. A. L. S. în România, precum și al societății «Les Amis de Han Ryner». Aceasta din urmă e menită să facă cunoscută opera aceluia care este considerat de pe acum ca «unul din cei mai mari scriitori europeni».

In editura «*Les Contemporaines*» Chez Delamain, Boutelleau & comp. Librairie Stock: «*Hamlet*» de Jules Laforgue care ni se pare tot atât de îndrăzneț, minunat și frumos, ca la prima citire — ari de-atunci!

REVISTA REVISTELOR

Reviste Românești

«*Omul Liber*» anul I No. 13 din 1 Iunie 1924.

O simpatie instinctivă am avut dela primul număr, față de această descătușată revistă, care înaintează spre idealul ei luminos, prin noaptea analfabetismului, a prostiei și a indiferenței.

Sacrificiile lui Ion Pas sunt enorme și dacă ultima bucață de pâine o împarte cu plata revistei totuși, ea îi dă cea mai curată mulțumire sufletească, din care nu se poate împărtași decât adevărații idealști.

În numărul de față scriitorul Ivan Goll publică un articol asupra pictorului social George Grosz. D-l Lotar Rădăceanu semnează un interesant articol «Cultura reacțiunii», d-l Ion Pas scrie câteva cuvinte asupra proleatului scriitor român în Franța Panait Istrati, iar d-l Eugen Relgis publică un fragment de roman din volumul al treilea «Prăbușiri creiatoare», al trilogiei de romane «Petru Arbore», care a apărut în editura «Umanitatea».

Versuri semnează d-l Virgil Moscovici și E. Marghița.

Cronici și știri din țară și străinătate. Ilustrați de George Grosz.

În țara noastră sufocată de sectarism, revista «*Omul Liber*» e unică în felul ei și merită toată atenția intelectualilor adevărați și a muncitorilor

«*Societatea de Mâine*», revistă săptămânală pentru probleme sociale și economice, anul I No. 4 din 4 Maiu 1924.

În Ardealul văduvit de publicații culturale românești, — excluzând revistele și ziarele de par-

Mademoiselle Monk, pamflet politic-literar, al celui mai mare pamfletar francez dela Mirbeau: Charles Maurras.

Henri de Regnier, poetul resemnării aristocrate, favorit al muzelor până la vârsta lui respectabilă — 60 ani, — publică o povestire: «Les Petits Messieurs de Nèvres».

George Duhamel publică două din cele mai simple și mai caracteristice povestiri. Titlul: «Le Miracle».

Israel Zangwill cel mai de seamă scriitor al evreilor, scrie în englezește. «*Le Canard Agité*» sau în idiș «*Flaterkacik*» este una din cele mai puternice nuvele ale lui Zangwill și o emoționantă redare a vieții de Gheto.

«*Les Contemporaines*» este interesantă mai ales prin următorii scriitori, francezi de astăzi:

Salmon André, Max Jacob, Elie Faure, Jean Cocteau, Jean Giraudoux, André Gide, frații Tharaud, Sierre Mac Orlan, Francis Carco, G. Apollinaire, André Suarès, Jaloux, Jaures, etc., etc.

tid care aduc un rău aport culturii, — apariția revistei «*Societatea de mâine*», nu poate fi socotită decât ca o măreață faptă a celui mănunchiu de intelectuali, cari s'au hotărât în aceste vremuri de completă prăbușire morală, să pornească viguros pe calea părăsită a idealismului.

Ne bucură foarte mult apariția revistei și suntem cu totul alături de idealul urmărit. Obiectivi facem câteva observări asupra ei:

Titlul e pretențios într-o măsură oarecare și de aceia articolele trebuiesc scrise în spiritul îndrumător spre «*societatea de mâine*». Aprecieri oarecum greșite găsim în articolul «*Labour Party și Capitalismul*» al d-lui Șt. Zeletin. Restul materiei e variat și bine aranjat. Cronici suficiente. Condițiunile tehnice splendide îi dau o înfățișare serioasă

«*Clipa*» anul II No. 50 din 25 Maiu 1924.

Revista teatrală, plastică, muzicală, literară și sportivă a beleartiştilor răzvrățiți în frunte cu d-l Horia Igiroșanu, continuă să apară în condițiuni redacționale din ce în ce mai bune. Mărturisim sincer, că la apariția ei, nu credeam ca entuziasmul tânărului grup de idealști să reziste atât de mult, învingând vitregia vremii.

În numărul de față d-l Ioan Valescu semnează un articol interesant despre «*Arta românească*», iar colaboratorul nostru Nicolae Bogdan ne redă într'un articol icoana a trei mari scriitori ruși; Ivan Bunin, Korolenko și Cehov. Cronica plastică semnată de d-l H. Igiroșanu, cea dramatică d-l Isaia Răcăcluni, o scrisoare din Italia a d-ș. Vir-

ginia Tomescu despre Eleonora Duse, iar d-l N. N. Șerbănescu face o recenzie binemeritată d-lui Ion Pas la volumul «Lumea celor necăjiți. Diferite cronici, notițe și informațiuni completează numărul revistei.

«Adevărul Literar și Artistic» anul V No. 181 din 25 Maiu 1924.

Marea revistă bucureșteană își continuă strălucit opera de popularizare a literaturii. Dacă unele numere par cam sărace din punct de vedere redacțional, altele caută să acopere cu prisosință lipsurile celor dintâi.

Proză semnează în numărul de față d-nii Ion Dongorozi, G. Galaction, Ion Dragu, Sârmanul Klopstock, A. Lascarov Moldovanu, iar d-l Victor Eftimiu semnează un fragment din romanul «Principesa Moruzof». Traduceri din Anatole France, Rabindranath Tagore și Pușkin. Dr. Stern continuă cu «Shakespeare în românește», iar d-l Ion Romoșian cu «Ortografia românească».

Un bun cronicar al «Vieței Românești» d-l P. Zarifopol publică un admirabil articol despre Flaubert și Anatole France. La rubrica mișcării culturale d-l Scarlat Froda scrie favorabil despre «Făt Frumos» poveste lirică de Horia Furtună.

Poezii semnează d-nii Horia Robeanul, Mircea Gheorghiu, Dem. Gălman, V. Militaru și Ion Ciocănescu. Recenzia cărților și a revistelor, — corvoadă delicată și plictisitoare — o face d-l George Baiculescu. Restul însemnări.

«Cuvântul Liber» anul I No. 18 din 24 Maiu.

Revista de avangardă socio-politico-literară a d-lui Eugen Filotti e o publicație nimerită pentru vremurile de astăzi, când minciuna, hoția, recțiunea și demagogia trăesc pe spinarea acestui popor atât de îngăduitor. Criticile vehemente dar obiective din articolele d-lor Filotti, Dem. Teodorescu, Tudor Teodorescu-Braniște și N. Davidescu, sunt o biciuire a tuturor răutăților ce le suportăm de pe urma sistemului social de astăzi.

Concursul ce-l dau revistei cei doi publiciști ieșeni, C. R. Ghiulea și M. Sevastos e cât se poate de prețios. Cronicile de pe ultimile pagini ale revistei sunt scrise cu foarte mult nerv. Iar «Mizeriile» sunt palme bine aplicate pe obrazul cărora se adresează.

«Convorbiri Literare» anul al 56 lea pe Aprilie.

Bătrâna revistă cu un trecut atât de glorios în mișcarea noastră literară a trecut de câteva numere sub direcția d-lui Tzigara-Samurçaș. Apare în condițiuni tehnice excelente în edit. Sococ, dar redacționale — o spunem cu regret, — cam lasă de dorit comparativ cu trecutul.

Numărul prezent e slab. Articol de fond, un crâmpel de conferință. Niște versuri învechite în formă, o schiță nedepășită de comun, puțin banală. Interesant e articolul d-lui D. Suchianu și

cronica despre Kant a d-lui Mircea Florian. Cât despre recenzii, pentru «Convorbiri Literare» par că nu ar fi apărut nimic nou în librării. Deasemenea nu pricepem cauza pentru care niciunul din scriitorii cunoscuți astăzi, nu figurează măcar cu un rând pe coloanele «Convorbirilor». Considerăm aceasta ca o boicotare nemeritată față de vechia făclie ce-a luminat de alungul anilor câmpul literelor românești,

„Slove“, revistă culturală din Calafat anul II No. 3—4 pe lunile Martie și Aprilie 1924.

Printre colaboratorii acestui număr dublu găsim pe d-l Al. Iacobescu cu o frumoasă schiță „Vedenii“, care ne place prin nota personală și sentimentală ce dă bucății. „Lizeta“, a d-lui Ionescu Boteni este de asemenea o povestire destul de drăgălașe.

Versuri semnează d-nii G. Rotică, Fl. Chirulanov, Zaharia Stancu, Gr. Vêja și Eugen Constant. O notă nouă, găsim în poezia «Ruini» a d-lui Eugen Constant, care ne face impresia unui real tablou meșteșugit de mâna unui pictor dotat cu mult spirit de observație.

In curând va apare: „La Hanul Văii“ versuri de Gr. Vêja și «Boabe de rouă» versuri de Nina Vêja.

Reviste Străine

«Les Nouvelles Littéraires» e închinat lui Remy de Gourmont. Poetul aristocrat Henri de Regnier publică un sonet pios, în memoria aceluia subtil scriitor și gânditor îndrăzneț, ce-a fost «le doux Gourmont». La informațiuni ni se anunță volumul lui Panait Istrati, «Les Recites de Andrei Zograffi».

«Europe» (penultim) are în fruntea numărului o emoționantă evocare a covârșitorului erou de gând și acțiune ce-a fost Vladimir Ulianof Lenin, «Între genii el încarnă geniul întreg», spune Maxim Gorki. În fața trepădușilor de gazetă cari l'au hulit și în mlaștina lor vâscoasă l'au târât, vorbește Maxim Gorki.

«L'Enfer» a apărut, cu adăugiri, într-o ediție definitivă, Barbusse pregătește un nou roman.

Anticarul Merille din Paris, a găsit un manuscris inedit al lui Oscar Wilde. Se pare că datează din epoca nenorocită, ce a urmat după închisoare.

Redacția pentru București a revistei «ICOANE MARAMUREȘENE» și orice corespondență, pe adresa d-lui Ioan Mehedințeanu strada C. A. Rosetti No. 7 etaj.

EO EDITURA „UMANITATEA“

A apărut de :

EUGEN RELGIS

Primele romane de analiză în literatura română!

„PETRU ARBORE“

O trilogie a „vieții interioare“

Vol. I. — Intâile năzuinți

Vol. II. — Isvoarele interioare

Vol. III. — Prăbușiri creatoare

Prețul trilogiei: 120 Lei

Prețul la editură: 100 Lei

A apărut

în editura revistei „Icoane Maramureșene“

„FLAMURA ALBĂ“

Chipuri și suflete prinse în vârtejul morții

de **GEORGE MIHAIL-ZAMFIRESCU**

cu o prefață de **EUGEN RELGIS**

Prețul 25 Lei

A apărut în ed. Socec

„Lumea celor necăjiți“

Schițe și Nuvele

de **ION PAS**

Prețul 15 Lei
